

Stalins arvtagare

Marmorn var ordlös.
Glaset blänkte tyst.
Tigande stod vakten och blev till brons i vinden.
Det ångade lätt om sarkofagen.
En andning steg ur kistan när den bars ut
ur mausoleet.
Kistan flöt fram och rörde vid bajonetterna,
hotfullt tigande.
De balsamerade händerna knöts sinistert.
Mannen som låtsades död iakttog genom
ögonspringorna
alla som bar honom ville han minnas – rekryterna
från Rjazan och Kursk –
för att sedan, när krafterna var tillbaka, stiga upp
ur jorden
och ta hand om dem som inte begriper.
Något hade han i sinnet.
Han hade bara tagit en paus.
Och jag, jag vänder mig till vår regering och ber
att vakten vid minnesplattan blir dubbel, tredubbel
och hindrar Stalin från att stiga upp och
dra med sig det förflutna.
I ärlighet sådde vi.
Ärliga smälte vi metall och gick på led som soldater.
Men han fruktade oss.
Han trodde på det stora syftet och ansåg inte att
medlen måste vara värdiga det stora syftet.

Han blickade framåt.
Vis av stridens lagar lämnade han efter sig
många följare på jordklotet.
Jag tror han fick med sig en telefon i graven
och Stalin ger sina order åt Enver Hoxha.
Vart mer går trådarna från graven?
Nej, Stalin är inte död. Han anser att döden
kan rättas till.
Vi bar ut honom från mausoleet, men hur ska vi
få ut Stalin ur hans arvtagare?
Vissa av dem, nu pensionärer, klipper rosor
men anser
i hemlighet att pensionen är tillfällig.
Vissa skäller på Stalin från talarstolarna
men längtar om nätterna till gamla tider.
Inte för intet har många idag drabbats av infarkter.
De som en gång höll upp allt, de gillar inte
en tid då lägren står tomma
medan salar där människor lyssnar till dikt
är överfulla.
Fosterlandet uppmanar mig: ”ta det lugnt!”
Jag klarar det inte.
Så länge som Stalins arvtagare bor här på jorden
kommer jag att tro att Stalin är kvar
i mausoleet.

JEVGENIJ JEVTUSJENKO
ÖVERSÄTTNING: BARBARA LÖNNQVIST

Dikten publicerades den 21 oktober 1962 i tidningen
Pravda (det sovjetiska kommunistpartiets huvudorgan).

Stalins återkomst

JAG KOM ATT TÄNKA på Jevtusjenkos dikt nu då minnesmärken till den ”store ledaren Stalin” reses överallt i Ryssland med förfärande hastighet. Särskilt många kom upp i samband med att ”den stora segern 1945” firades i maj 2025 – Stalin var ju ”den stora härföraren” som fört landet till seger – han ensam.

Märkbart var återuppsättandet av den stora reliefen (en enklare kopia) på metrostationen Taganskaja i Moskva den 15 maj 2025. Den föreställer ”Folket visar sin tacksamhet mot Ledaren”. Den hade kommit upp 1949 men tagits ner 1965 som en åtgärd av destalinisering. Chrusjtjov som påbörjat ”personkultens avskaffande” hade förlorat sin post 1964, Stalin hade begravts vid Kremlmuren 1961 och det tycktes som om det förflutna var förgånget. I all försiktighet kröp det förflutna dock tillbaka – det hade egentligen bara legat stilla och väntat, ingen räfst med förövarna till brott med miljontals offer ägde rum. Och Lenin, han som igångsatt den sovjetiska regimen, han fick snart träda till när Stalinstatyer togs ner. 1952 invigdes Volga-Don-kanalen och en 54 meter hög Stalin kom upp där. Den togs bort 1962 men postamentet stod kvar och först 1973 kom Leninstatyn upp, dock bara 26 meter hög. Men ”*dedusjka* Lenin”, farfar Lenin, som barnen sä-

ger, kunde inte fungera som symbol för ”den stora krigssegern” och under Putins tid vid makten har därför Stalin vuxit upp ur jorden som svamp om hösten, särskilt sedan 2014. Man räknar med att 95 nya Stalinstatyer/byster kommit upp. Ibland är det gamla kommunister som vill minnas Stalin (och sin ungdom) men oftast handlar det om lokala myndigheters lojalitetsuppvisningar gentemot Moskva. Stalin kan även fungera som ett slags ”gränspåle”: det här området hör till oss. Sådana stalinar har kommit upp i Dagestan (oroliga Kaukasus), i Syd-ossetien (ockuperat av Ryssland 2008), och den 8 maj 2025 i ukrainska Melitopol, ockuperat 2022. Ibland används Stalin för att ”täcka över” minnesplatser som kommit upp efter 1991. Så i byn Mednoje (Tver-regionen) där polackerna år 2000 kunde sätta upp ett minnesmärke över de 6295 polacker som tillfångatogs 1939 och mördades 1940 (kamrater till dem som avrättades i Katyn). Vi har idag sett det dokument där Stalin med sin anilinpenna tecknat under polackernas dödsdom. Nu fungerar hans minnesmärke i Mednoje, uppsatt 2023, som en bekräftelse i sten på massmördarens historiska seger.

BARBARA LÖNNQVIST